SEMANTIC VALENCES OF THE ADJECTIVE "RĂPIT" IN THE POETRY OF TRAIAN DORZ

Florina-Maria BĂCILĂ
West University of Timişoara

Abstract: The current paper's objective is to consider the stylistic values of the adjective ***răpit****, highlighting their role in creating the lyrical frame of Traian Dorz – a contemporary Romanian poet, unfortunately a less studied one (in 2014 there was the celebration of 100 years from his birth), author of thousands of poems with mystical approach and of many volumes with memoirs and religious meditation. We will have in view the fact that the word develops, in various contexts, interesting semantical values, mostly positive connotations (as presumed, in relation with other elements, integrated in surprising combinations), illustrated, sometimes, also through the means of words from the same semantic field, used with figurative meanings. Beyond the simple usage of certain meanings the presence of such terms in Traian Dorz's poetry emphasizes the author's artistic belief, his vision of life and Divinity, of the unique relation between man and Creator – an idea which represents the pillar of the entire lyrical message of the Romanian poet.*

Keywords: adjective, participle, semantics, stylistics, mystical-religious poetry

În contextul spiritual în care (şi pentru care) a fost creată, poezia lui Traian Dorz, concepută în a doua jumătate a secolului trecut, se situează pe coordonatele trăirii conştiente întru înalt, întru spiritualitate – dimensiune prin intermediul căreia, după cum se ştie, marile spirite ale umanităţii au reuşit să se salveze întotdeauna, supravieţuind, în ciuda condiţiilor vitrege impuse de regimurile totalitare, prin revelaţia unor modalităţi specifice de a transfigura durerea şi de a dobândi libertatea în spaţiul carceral: credinţa mijlocită de rugăciunea practicată şi creaţia[1]. În asemenea arte poetice profunde ale unui spirit aflat în căutarea absolutului religios, captivat plenar de experienţele mistice în relaţia sa cu Divinitatea, pot fi identificaţi – aşa cum am mai arătat şi cu alte prilejuri[2] – termeni fundamentali, care se impun, la o lectură atentă, printr-o repetitivitate emblematică, relevanţi nu numai statistic, ci şi prin aportul lor la conturarea unor sfere semantice. Din acest motiv, ne vom opri, în cele ce urmează, asupra unui adjectiv provenit din participiu, frecvent întâlnit în lirica dorziană: *răpit*, urmărind valorile speciale pe care le dezvoltă nu atât în sine, cât la nivelul textului, în relaţie

[1] Vezi Emanuela Ilie, ***„Dă-ne, Doamne, mântuirea / pentru jertfa ce-am adus...". Poezia-rugăciune*** *în spaţiul închisorilor comuniste*, în Alexandru Gafton, Sorin Guia, Ioan Milică (editori), *Text şi discurs religios*, nr. 2 / 2010. *Lucrările Conferinţei Naţionale* ***Text şi discurs religios****, ediţia a II-a, Iaşi, 13-14 noiembrie 2009*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2010, p. 417-418 *passim.*

[2] Ne-am referit la o întreagă familie de cuvinte din această sferă semantică în studiul nostru *The Lexical Family of the Noun* ***farmec*** *in Traian Dorz's Poetry*, în „Romanian Journal of Literary Studies" (Tîrgu-Mureş), nr. 4 / 2014, p. 343-350.

BDD-A22194 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:46:51 UTC)

cu celelalte elemente integrate în structurile sintactice, cu rolul de a contribui, implicit, la adâncirea reliefului creaţiei artistice.

*

Adjectivul de provenienţă participială *răpit* actualizează, în lirica lui Traian Dorz, înţelesul (pasiv) concret „luat cu forţa, furat, însuşit pe nedrept” (cu referire la episodul biblic al pierderii Edenului prin păcatul săvârşit de strămoşii omenirii, recâştigat însă prin credinţa în întruparea lui Iisus şi printr-o legătură constantă cu El): „Dar spada mea-i acuma tare / şi zaua mea-i de nepătruns, / credinţa mea-i biruitoare / şi ţărmul sfânt e ca ajuns. // C-un cântec strălucit de slavă / ies înaintea lui voios / şi stau în faţa lui grozavă / încins cu spada lui Hristos. // Din încleştarea-nfricoşată / el lutul meu l-a cucerit, / dar eu i-am cucerit deodată / cerescul paradis **răpit**.” (CUrm 175-176, *Începe ultima-ncleştare*[3]). Trecerea înspre perspectiva semantic pozitivă a utilizării lui se realizează însă în următorul fragment, care se află oarecum la polul opus faţă de cel citat anterior, relevându-i sensul (figurat) „purtat de bucurie, plin de admiraţie, de mulţumire, de satisfacţie, de entuziasm, de uimire; captivat, cucerit, fascinat, fermecat, încântat, subjugat, vrăjit”, trimiţând, evident, la ideea de extaz mistic: „Când mâna mea tremurătoare / El mi-o atinge fericit, / de-a Lui iubire-mbătătoare / mă simt în raiul Lui **răpit**.” (CBir 193, *Când îmi zâmbeşte El*); acesta se desprinde şi dintr-o altă secvenţă lirică dedicată stării de vorbă (în tăcere!) cu El, atunci când vorbele obişnuite dispar pentru a lăsa loc Cuvântului şi muzicii sferelor de Sus, din Ierusalimul Ceresc, ascultate alături de îngeri – mesagerii lui Dumnezeu: „În liniştită legănare, / **răpită**-n sfânt extaz, te pierzi, / – o, tinereţe fericită, / de harul lui Hristos sfinţită, / ca lunecarea de izvoare / prin însorite maluri verzi.” (EP 27, *Ce tineri se lumină zorii*; de remarcat redundanţa generată de plasarea, în vecinătatea termenului în discuţie, a unei determinări care-i subliniază valenţele semantice). În asemenea situaţii, *răpit* are funcţia sintactică de element predicativ suplimentar sau, mai rar, de atribut izolat, iar ocurenţele sale presupun asocierea cu unul dintre verbele *a asculta, a sta, a privi* şi vizează starea de mulţumire sufletească, de bucurie spirituală, de farmec sfânt, dar şi de smerenie deplină (împletită cu rugăciunea neîncetată) a eului liric, precum şi a tovarăşilor săi de credinţă şi umblare (inclusiv a îngerilor) în faţa Divinităţii, captivaţi (până la uimirea supremă) de frumuseţea şi de plăsmuirile Sale cereşti şi pământeşti: „Şi-nfiorat de fericire / plec ochii-n jos şi-ascult **răpit**, / ... *Iisuse*, nu mai am, Iisuse, / *nimic* pe lume de dorit!” (CDin 163, *Bolnav de dorul Tău*); „Cântecele tale sfinte, / Ţara mea, le-ascult **răpit** / şi-al meu suflet te doreşte / mai aprins şi fericit.” (CCm 48, *Inima-mi mereu suspină*); „Îţi ascult **răpit** Cuvântul, / plâng când Ţi-l ascult, / oare unde-i azi pământul, / de-s în Cer de mult? / Unde s-a pierdut pământul, / de-s în Cer de mult?” (CCm 90, *Dragul mult-iubirii mele*)[4]; „Cum m-aş avânta, ca Petru, peste valuri netemut, / cum Ţi-aş sta, **răpit**, pe umăr, ca Ioan, să Te ascult, / cum, ca şi Zacheu, îndată Ţi-aş da-ntregul meu avut / – ca să poţi vedea, Iisuse, cât Te-am înţeles de mult!” (CA 96, *De-aş putea să-ntorc!...*);

[3] Spre a nu îngreuna parcurgerea notelor de subsol, am optat, în studiul de faţă, pentru indicarea, în text, a trimiterilor (cu abrevieri) la volumele (aparţinând lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvenţele lirice, urmate de numărul paginii (paginilor) la care se află fragmentul respectiv şi de titlul poeziei. Sublinierile din versurile citate (exceptându-le pe cele cu caractere cursive) ne aparţin.

[4] Cf. şi sinonimia contextuală cu un alt adjectiv de provenienţă participială, într-o construcţie inedită: „Ascult **uitat** şi strâng să ţin / lumini şi frumuseţe / ce-n coruri după coruri vin / şi trec în mii de feţe...” (CDr 22, *O, când mă-ndemni!...*).

BDD-A22194 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:46:51 UTC)

„Dulce soare, străluceşte / pe fereastra sfântă / unde îngerul iubirii / stă **răpit** şi cântă” (CCnţ 140, *Dulce soare, străluceşte*); „Căci mi-ai dat şi-mi dai cât, Doamne, / nici cu gândul nu socot / şi, **răpit**, privind spre Tine, / doar să plâng – atât mai pot.” (CCm 19, *Fericita mea Nădejde*); „Cu ochii firii noi privi-vom / în veci spre Faţa Ta **răpiţi** / şi strălucirea-I ne va face / din veac în veac mai fericiţi...” (CCm 24, *Iisuse, Taina vieţii*); „**Răpiţi**, privi-vom veşnic la Faţa Ta Slăvită, / la toată măreţia Supremei Frumuseţi, / cât vom putea pătrunde în Taina Negrăită / a dragostei, iertării şi harului măreţ.” (CCm 49, *În ziua fără noapte...*)[5].

O componentă importantă a acestui segment o constituie întrebuinţarea adjectivului în pasaje ce sugerează ori descriu rugăciunea continuă (în cazul de faţă – ca tip de comunicare religioasă şi lirică), când absolut tot ce e în jur se estompează, sufletul tinde să se retragă (discret, dar hotărât) din această lume, căutând, în schimb, dimensiunea aspaţială şi atemporală, unde cuvintele şi limitările dispar cu desăvârşire, iar dragostea nemărginită deţine suveranitatea. În definitiv, adevărata fericire a fiinţei umane (la un nivel superior al înţelegerii ei) se află – deşi poate părea paradoxal – în singurătate, în „liniştea lăuntrică a inimii curăţite de orice gând şi de orice imagine”[6], în reculegere şi meditaţie, în disponibilitatea (prioritară) faţă de conversaţia interioară şi în deschiderea inimii faţă de momentele de har ale ascultării mesajului sacru[7]: „Spaţiul poematic devine, în cele mai fericite dintre cazuri, chiar un spaţiu al marii întâlniri, aceea cu alteritatea radicală, cea divină.”[8]. Să nu uităm că, în tradiţia creştină, rugăciunile adresate lui Dumnezeu sau sfinţilor constau, cel mai adesea, în perioade de tăcere neîntrerupte, fiind exprimate în forul interior al credinciosului; comunicarea „tăcută” a acestuia cu El, „rugăciunea vie, trăită, a liniştii creatoare”[9] îşi au obârşia, aşadar, în tradiţia mistică a creştinismului, „preocupată să găsească unitatea cu Dumnezeu şi conştientă de neputinţa cuvintelor de a numi o experienţă complet străină percepţiei umane.”[10]. Tăcerea veghetoare (care transfigurează sufletul) devine astfel „un preludiu al deschiderii spre

[5] În contextul discuţiei despre sinonimele termenului *răpit* şi despre variantele versurilor dorziene, de reţinut că, în poezia citată, în locul adjectivului menţionat (cum apare, ulterior, în CCm 49), este întrebuinţat, iniţial, sinonimul *vrăjiţi* în următoarea secvenţă selectată din poezia *În Ziua-fără-Noapte*, publicată în volumul (semnat de autor cu pseudonimul Cristian Dor) *În aşteptarea Mirelui. Cântări de dragoste*, Beiuş, Tipografia „Doina”, 1943, p. 68: „**Vrăjiţi** privi-vom veşnic pe Faţa Ta iubită / De Mire – măreţia supremei Frumuseţi / Când vom putea pătrunde în Taina negândită / A Dragostei, a Slavei şi-a Harului măreţ.”.

[6] Kallistos Ware, *Rugăciune şi tăcere în spiritualitatea ortodoxă. Puterea Numelui sau despre Rugăciunea lui Iisus. Isihia şi tăcerea în rugăciune*. Cu un cuvânt înainte de Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu şi cu o postfaţă de Maxime Egger, Bucureşti, Editura Christiana, 2003, p. 114; cf. şi *Romani* 7: 22; *II Corinteni* 4: 16; *Efeseni* 3: 16 (trimiterile la textele biblice din lucrarea de faţă conţin titlul cărţii respective, urmat de numărul capitolului şi al versetului / al versetelor la care se face referire).

[7] Vezi studiul nostru *Din nou despre derivatele cu prefixul **ne-** în lirica lui Traian Dorz*, în „Analele Universităţii de Vest din Timişoara”. Seria ştiinţe filologice, L (2012), p. 119-120; cf. şi David Le Breton, *Despre tăcere*. Traducere de Constantin Zaharia, Bucureşti, Editura All, 2001, p. 185: „Prietenul tăcerii ajunge apropiatul lui Dumnezeu.”; idem, *ibidem*, p. 186: „Tăcerea este limbajul lui Dumnezeu deoarece conţine în sine toate cuvintele; ea este o rezervă inepuizabilă de sens.”; Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicţionar de simboluri*, volumul 3, *P – Z*, Bucureşti, Editura Artemis, 1995, p. 343, s.v. *tăcere*: „Dumnezeu ajunge în sufletul în care domneşte tăcerea.”; Kallistos Ware, *op. cit.*, p. 19: „Adevărata rugăciune interioară este atunci când încetezi să mai vorbeşti şi asculţi vocea fără cuvinte a lui Dumnezeu în adâncul inimii tale”.

[8] Emanuela Ilie, *op. cit.*, p. 420.

[9] Kallistos Ware, *op. cit.*, p. 22.

[10] David Le Breton, *op. cit.*, p. 55.

BDD-A22194 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:46:51 UTC)

revelaţie”[11], un veritabil privilegiu de accedere spre înălţimile şi abisurile fiinţei, dar, mai ales, o permanenţă a comuniunii depline cu Cerul (*I Tesaloniceni* 5: 17): „Când **răpit** în rugăciune / te înalţi în stări de rai, / cine-ar fi să poată spune / cât îţi dă / şi cât Îi dai!...” (CCm 70, *Suflet fericit*); „– Doar seara, stând pe-un munte, singur, / **răpit** de-a’ rugăciunii zări, / poţi bănui ceva din harul / dumnezeieştii Lui cântări!” (CCm 133, *Cum aş putea?*); „Nimic nu-Ţi cer nici astăzi, Iisuse-al meu, niciunde, / ci numai stropul dulce pe care l-am gustat / să mi-l prefaci izvorul cu nesfârşite unde, / din care să beau veşnic, **răpit** şi-ngenuncheat!” (CVeşn 168, *Nu Ţi-am cerut vreodată*; construcţia textuală mizează, şi aici, pe o structură binară, alcătuită pe baza coordonării copulative cu un atribut exprimat printr-un alt adjectiv de provenienţă participială, din aceeaşi sferă semantică, ce vine să întregească înţelesul); „Aş vrea, Iubire, să-nvăţ toate, / – dar numai tu să mă înveţi, / căci numai tu le ştii curate / şi numai tu le faci de preţ. // [...] // Aş sta **răpit** în rugăciune, / dar numa-n fericitu-ţi loc, / să fiu doar unde tu m-ai pune, / să ard – dar numai pe-al tău foc.” (CBir 43-44, *Aş vrea, Iubire, să-nvăţ*); „În ceasul sfânt al serii / când stelele răsar, / doresc al privegherii / şi-al rugăciunii har; / **răpit** primeşte gândul / al cerurilor mir / când tremură umplându-l / ca pe-un divin potir.” (CS 79, *În ceasul sfânt al serii*).

*

După cum se observă din cele de mai sus, utilizările adjectivului provenit din participiu *răpit* relevă faptul că el dezvoltă, statistic vorbind, accepţii specific repetitive, unitare, constituindu-se în adevărate nuclee la nivel textual, cristalizate în structuri cu rol de intensificare semantică şi de organizare a expresiei. Autorul a urmărit şi aşezarea cuvintelor în anumite categorii de structuri pentru a da un anume relief nuanţelor acestora; ca atare, maniera de manifestare a repetitivităţii devine centrul de interes al multora dintre creaţiile lirice dorziene şi fiecare dintre aceşti termeni fundamentali, cu numeroase ocurenţe (unii – integraţi în familii lexicale ce pot fi studiate în paralel), ar merita abordări care să le evidenţieze locul în cadrul poeziei dorziene (cf., de pildă, familiile verbelor *a fermeca* sau *a încânta*, ale căror valenţe se ordonează, în principal, tot pe două paliere). Fără a încerca să facem ierarhizări şi menţinându-ne în limitele unei analize constatatoare, reţinem că aceste versuri trebuie plasate într-o experienţă personală de tip special, drept care valorile adjectivului discutat contribuie la construcţia unor arte poetice de factură mistico-religioasă, care primesc relief şi se configurează nu prin inovaţie, ci prin omogenitate şi repetitivitate.

Emblematică pentru poezia dorziană este, cu certitudine, construcţia textuală (semantică şi sintactică) ce lasă să transpară un mod aparte de a gândi actul poetic, care este unul centrat exclusiv pe raportul dintre om şi Creator. Pentru autor, poezia nu reprezintă deloc o sărbătoare a figurilor de stil, a mijloacelor artistice generatoare de spectaculozitate, drept care nici nu caută insistent şocantul, inovaţia lingvistică, fiindcă important este nu absolutul expresiei, ci absolutul Creatorului (pentru Care nutreşte un sentiment vădit de ataşament profund), coroborat cu atitudinea de umilinţă, de simplitate (inclusiv în limbaj) şi de sobrietate conştientă, asumată total în faţa sacralităţii. De asemenea, este remarcabilă conceperea textului prin acumulări şi dezvoltări în simetrii sintactice, ca mijloace esenţiale de

[11] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, p. 343, s.v. *tăcere*; vezi şi Kallistos Ware, *op. cit.*, p. 9: „rugăciunea înseamnă vorbire tainică în har [...], vorbire a sufletului cu Dumnezeu, a lui Dumnezeu cu sufletul nostru şi înălţare către Dumnezeu, împărtăşire în lumina şi iubirea divină.”.

BDD-A22194 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:46:51 UTC)

intensificare a mesajului. Eul auctorial nu trăieşte singur, ci mereu în dialog, adresându-se imperativ sau comunicând despre sine cu ajutorul unui lexic concentrat, fixat constant pe realizarea repetiţiilor şi a paralelismelor (cu rol în constituirea şi în desfăşurarea semnificaţiei), astfel încât versul însuşi să conducă spre tema generală şi, în definitiv, să jaloneze crezul artistic al autorului.

Surse

Dor, Cristian, *În aşteptarea Mirelui. Cântări de dragoste*, Beiuş, Tipografia „Doina", 1943.

CA = Dorz, Traian, *Cântarea Anilor*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2006.

CBir = Dorz, Traian, *Cântarea Biruinţei*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2007.

CCm = Dorz, Traian, *Cântarea Cântărilor mele*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2007.

CCnţ = Dorz, Traian, *Cântările Căinţei*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2008.

CDin = Dorz, Traian, *Cântările Dintâi*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2004.

CDr = Dorz, Traian, *Cântări de Drum*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2006.

CS = Dorz, Traian, *Cântări de Sus*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2008.

CUrm = Dorz, Traian, *Cântările din Urmă*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2007.

CVeşn = Dorz, Traian, *Cântarea Veşniciei*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2007.

EP = Dorz, Traian, *Eternele poeme*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2010.

Bibliografie

Băcilă, Florina-Maria, *Din nou despre derivatele cu prefixul* ***ne-*** *în lirica lui Traian Dorz*, în „Analele Universităţii de Vest din Timişoara". Seria ştiinţe filologice, L (2012), p. 115-122.

Băcilă, Florina-Maria, *The Lexical Family of the Noun* ***farmec*** *in Traian Dorz's Poetry*, în „Romanian Journal of Literary Studies" (Tîrgu-Mureş), nr. 4 / 2014, p. 343-350.

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicţionar de simboluri*, volumul 3, *P – Z*, Bucureşti, Editura Artemis, 1995.

Ilie, Emanuela, ***„Dă-ne, Doamne, mântuirea / pentru jertfa ce-am adus...". Poezia-rugăciune*** *în spaţiul închisorilor comuniste*, în Alexandru Gafton, Sorin Guia, Ioan Milică (editori), *Text şi discurs religios*, nr. 2 / 2010. *Lucrările Conferinţei Naţionale* ***Text şi discurs religios****, ediţia a II-a, Iaşi, 13-14 noiembrie 2009*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2010, p. 415-422.

Le Breton, David, *Despre tăcere*. Traducere de Constantin Zaharia, Bucureşti, Editura All, 2001.

Ware, Kallistos, *Rugăciune şi tăcere în spiritualitatea ortodoxă. Puterea Numelui sau despre Rugăciunea lui Iisus. Isihia şi tăcerea în rugăciune*. Cu un cuvânt înainte de Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu şi cu o postfaţă de Maxime Egger, Bucureşti, Editura Christiana, 2003.

BDD-A22194 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:46:51 UTC)